

15. Багатомовний юридичний словник-довідник / І.О. Голубовська, В.М. Шовковий, О.М. Лефтерова та ін. Київ : Київський університет, 2012. 543 с.
16. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : міжнародний документ від 04.11.1950. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
17. Павліш П.В. Правова природа договору про надання юридичних послуг за законодавством України. *Римське право і сучасність : матеріали міжнар. наук. конф.*, 29 травня 2015 р., м. Одеса. Одеса : Фенікс, 2015. С. 81-86.
18. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
19. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
20. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
21. Семигін Г.Ю. Соціальна справедливість і право: основи взаємодія. *Соціологічні дослідження*. 2009. № 3. С. 72-82.
22. Юридичні терміни. Тлумачний словник / В.Г. Гончаренко, П.П. Андрушко, Т.П. Базова та ін.; за заг. ред. В.Г. Гончаренка. 2-ге вид., стереотипне. Київ : Либідь, 2004. 320 с.
23. Кучерена А.Г. Роль адвокатури в становленні громадянського общества в Росії : автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук : 12.00.11. Москва, 2002. 48 с.

УДК 342.9

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Візір Тетяна Сергіївна,
студентка магістратури
(Київський міжнародний університет,
м. Київ, Україна)

Статтю присвячено адміністративно-правовому регулюванню сфери безпеки України. Здійснено науково-правовий аналіз чинних нормативно-правових актів та науково-теоретичних джерел із цього питання. З'ясовано, що вітчизняне законодавство не наводить визначення поняття «безпека України». До того ж вітчизняний законодавець замість поняття «безпека України» використовує такі дефініції, як «державна безпека», «національна безпека», «громадська безпека», «воєнна безпека».

З'ясовано, що термін «безпека» – це загальне поняття якості буття, яке може застосовуватись для означення багатьох явищ. Воно віддзеркалює не тільки притаманні певному явищу специфічні ознаки безпеки, але і поглинає в себе її загальні риси (фактори), що і дає змогу застосовувати його у багатьох галузях. Водночас категорія «безпека» не абсолютна, а відносна, її значення набуває сенсу тільки у сфері конкретної життєдіяльності людини чи суспільства. Безпека тісно пов'язана з усіма складниками соціуму, які є головними чинниками самозбереження, існування і розвитку природного середовища кожної людини зокрема і суспільства в цілому. Безпеку як узагальнене поняття треба розглядати в тріадному вимірі: людина – суспільство – держава.

Наголошується, що адміністративно-правове регулювання є складним явищем, яке в сучасних умовах трансформаційних перетворень у суспільстві наповнюється новим змістом, а тому як наукова категорія активно досліджується вченими юридичної науки і потребує постійного осмислення.

У результаті дослідження, на підставі комплексного, всебічного, наукового аналізу виявлено певні прогалини у регулюванні досліджуваного питання та наведено рекомендації щодо їх вирішення. Так, встановлено, що поняття адміністративно-правового регулювання сфери безпеки України у законодавстві України відсутнє, запропоновано закріпити на законодавчому рівні визначення «адміністративно-правове регулювання у сфері безпеки України» як діяльності органів державної влади, яка спрямована на впорядкування, охорону та розвиток суспільних відносин, що виникають у сфері безпеки політичної, екологічної, науково-технологічної, економічної (фінансової), демографічної, інформаційної, соціальної та військової безпеки України.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, сфера безпеки, безпека України, проблеми регулювання.

ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF SPHERE SECURITY OF UKRAINE

Vizir Tetyana Sergeevna,
Master's Student
(Kyiv International University,
Kyiv, Ukraine)

The article is devoted to the administrative-legal regulation of the security sphere of Ukraine. Scientific and legal analysis of current normative legal acts and scientific and theoretical sources on the given issue is carried out. It is determined that domestic legislation does not define the definition of "security of Ukraine". Moreover, the domestic legislator instead of the concept "security of Ukraine" uses definitions such as "state security", "national security", "public safety", "military security".

It is found that the term "safety" is a general notion of the quality of being, which can be used to identify many phenomena. It reflects not only specific features of a particular phenomenon of safety, but also absorbs its common features (factors) in itself, which allows it to apply it in many industries. However, the category of "safety" is not absolute, but relative, and its significance becomes meaningful only in the field of the concrete life of a person or society. Safety is closely connected with all components of society, which are the main factors of self-preservation, existence and development of the natural environment of each person in particular and society as a whole. Safety as a generalized concept must be considered in the triad dimension: man – society – the state.

It is noted that administrative-legal regulation is a complex phenomenon, which in modern conditions of transformational transformations in society is filled with new content, and therefore, as a scientific category is actively studied by scientists of the legal science and needs constant reflection.

As a result of the study, based on comprehensive, comprehensive, scientific analysis, certain gaps in the regulation of the investigated issue were identified and recommendations for their solution were given. In particular, it is established that the concept of administrative-legal regulation of the sphere of security of Ukraine in the legislation of Ukraine is absent and it is proposed to fix at the legislative level the definition of "administrative and legal regulation in the security of Ukraine" as the activities of state authorities aimed at the regulation, protection and development of social relations, arising in the field of security of

political, ecological, scientific and technological, economic (financial), demographic, informational, social and military security of Ukraine and.

Key words: administrative and legal regulation, security sphere, security of Ukraine, problems of regulation.

Актуальність теми. Адміністративно-правове регулювання у сфері безпеки України є невід'ємним складником сучасної системи управління на шляху до правової держави. Сьогодні Україні потрібні дієві інструменти державного управління у сфері безпеки, основними засобами якого є адміністративні заходи впливу органів контролю публічної влади і передбачена законом відповідальність за порушення законодавства у сфері безпеки.

Постановка проблеми. Норми національного законодавства у сфері безпеки України містять чимало прогалин, а тому потребують удосконалення, адже існування значних недоліків у законодавчій регламентації основних параметрів безпеки ускладнюють процес упровадження у життєдіяльність нашого суспільства правових норм та інституцій, притаманних сучасному цивілізованому світу.

Стан дослідження. Адміністративно-правове регулювання сфери безпеки України неодноразово привертало уваги вітчизняних науковців, серед яких: В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, Ю.П. Битяк, О.Д. Довгань, Б.А. Кормич та ін.

Однак наявні наукові праці стосуються лише окремих питань цієї теми. Так, науковці висвітлюють переважно питання інформаційної безпеки та національної безпеки. Крім того, більшість досліджень базуються на застарілих нормах законодавства.

Метою статті є аналіз адміністративно-правового регулювання сфери безпеки України, виявлення проблем та вироблення рекомендацій стосовно їх розв'язання.

Виклад основних положень. Аналіз нормативно-правової бази у сфері безпеки України дає змогу дійти висновку про те, що поняття адміністративно-правового регулювання сфери безпеки України, незважаючи на його важливість, у законодавстві України відсутнє.

Зазначене зумовлює потребу звернутися до наукової літератури з метою з'ясування сутності поняття «адміністративно-правове регулювання безпеки України».

Досліджуючи питання стосовно сутності адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у сфері безпеки України, слід виходити з наявних у теоретико-правовій науці уявлень щодо такого складного і багатогранного явища правової дійсності, як адміністративно-правове регулювання загалом, яке є видовим поняттям стосовно родового поняття «правове регулювання».

Зауважимо, що у науковій літературі у найбільш загальному вигляді під правовим регулюванням (від лат. *regulare* – «спрямування, впорядкування») розуміють здійснюваний усією системою адміністративно-правових засобів вплив суб'єктів публічної адміністрації на суспільні відносини з метою їх упорядкування, закріплення, охорони та розвитку [4, с. 211].

У юридичній науковій та навчальній літературі термін «регулювання» трактується як упорядкування, налагодження, приведення чогось у відповідність до чогось (з чимось) [10, с. 172; 16, с. 256]. Проте діяльність з упорядкування певних суспільних інтересів та явищ, на думку Є.Б. Кубка [1, с. 64-65], можлива тоді, коли певні об'єкти вже організаційно оформлені, а тому регулювання слід розглядати як одну з форм організаційної діяльності, яка забезпечує впорядкованість соціальних об'єктів та організацію цілеспрямованого впливу на них.

Наведені визначення свідчать, що термін «регулювати» розкривається через дієслова «впорядковувати», «налагоджувати», «керувати», «домагатись» та інші, які вказують

на дію, а остання, з точки зору соціології, передбачає наявність мети, свідомості й об'єкта дії. Таким чином, викладене вище дає підстави стверджувати, що «регулювання» в найзагальнішому сенсі – це дія (діяльність) за значенням, що зумовлена певною метою (ціллю), якій передуює усвідомлення суб'єктом регулювання потреби в ньому.

Адміністративно-правове регулювання є складним явищем, яке в сучасних умовах трансформаційних перетворень у суспільстві наповнюється новим змістом, а тому як наукова категорія активно досліджується вченими юридичної науки і потребує постійного осмислення.

Аналіз юридичної літератури свідчить про багатозначність поняття «адміністративно-правове регулювання», що зумовлено різновекторністю поглядів на такі явища, як «правове регулювання», «правовий вплив», «механізм правового регулювання» [6, с. 61].

Різносторонні погляди на зміст (структурні елементи) адміністративно-правового регулювання якнайкраще можна побачити в авторських працях на рівні монографічних досліджень зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес, фінансове право; інформаційне право. Так, наприклад, Н.В. Галіцина, досліджуючи особливості адміністративних процедур за участю товариств з обмеженою відповідальністю в Україні, робить висновок, що адміністративно-правове регулювання як різновид державного регулювання є механізмом імперативно-нормативного впорядкування організації і діяльності суб'єктів і об'єктів управління і формування стійкого правового порядку функціонування [3].

Деяко схожу позицію транслює О.В. Голяшкін, для якого сутність адміністративно-правового регулювання полягає у механізмі імперативно-нормативного впорядкування організації і діяльності суб'єктів та об'єктів державного управління і формування стійкого порядку функціонування, яке, поєднуючись із нормами інших галузей права, «оформлює», «поглинає», «вводить» їх у дію на певному циклі, ситуації діяльності регульованих об'єктів [5].

О.М. Даценко пропонує визначати адміністративно-правове регулювання як упорядкування суспільних відносин нормами адміністративного права у сфері державно-управлінської діяльності в інтересах особи та держави [9, с. 25].

І.О. Грицай адміністративно-правове регулювання діяльності неурядових правозахисних організацій розглядає як вплив держави, спрямований на забезпечення ефективності та законності діяльності НПО з метою реалізації конституційно закріплених положень щодо прав громадян на свободу об'єднання у громадські організації для захисту своїх прав [7, с. 91]. Схожий підхід пропонують також В.І. Загуменник, В.В. Мусієнко, В.В. Проценко та І.М. Шопіна. Так, В.І. Загуменник, В.В. Мусієнко, В.В. Проценко трактують адміністративно-правове регулювання як цілеспрямований вплив норм адміністративного права на суспільні відносини з метою забезпечення за допомогою адміністративно-правових заходів прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних і юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства й держави [2, с. 400].

На думку І.М. Миронець, адміністративно-правове регулювання варто розглядати як цілеспрямований, впорядковувальний, управлінський вплив держави на суспільні відносини [11]. Тобто основною ознакою адміністративно-правового регулювання науковці вважають упорядковувальний вплив норм адміністративного права на суспільні відносини.

Зважаючи на вищенаведене, доходимо висновку, що адміністративно-правове регулювання розглядається науковцями у вузькому та широкому розумінні, тому однозначного погляду щодо цього поняття в юридичній літературі не склалося.

Проаналізовано визначення адміністративно-правового регулювання свідчать про відсутність єдиного погляду на зміст та структурні елементи цього процесу. Водночас об'єднувальним фактором наукового «читання» цієї проблематики є бажання переважної більшості авторів довести динамічні властивості цього процесу – активну, цілеспрямовану дію органів державної (виконавчої) влади, що мають впорядкувати суспільні відносини у певній сфері публічного адміністрування [14, с. 147].

Отже, з вищевказаного можемо зробити висновок про те, що адміністративно-правове регулювання у сфері безпеки України можна визначати як діяльність органів державної влади, яка спрямована на впорядкування, охорону та розвиток суспільних відносин, що виникають у сфері безпеки України, за допомогою адміністративно-правових засобів.

Варто зазначити, що термін «безпека» почали вживати ще в XII столітті. Він означав спокійний стан духу людини, котра вважала себе захищеною від будь-якої небезпеки. Для порівняння, в Росії це поняття використовувалося рідко. Уперше термін державна безпека вжито в «Положенні про заходи до охорони державного порядку та громадського спокою» від 14 серпня 1881 року [8, с. 7-8].

Сутність терміна «безпека» спочатку пов'язували з біологічною природою людини, а уже згодом із формуванням та становленням національних інтересів. Так, термін «безпека» (згідно зі словником Робера) набув поширення у 1190 році у Західній Європі, в основу якого було покладено спокійний стан духу людини, яка вважала себе захищеною від будь-якої небезпеки.

У XVII-XVIII ст. розуміння поняття «безпека» дещо змінюється. Воно розглядається як «стан, ситуація спокою, яка з'являється в результаті відсутності реальної небезпеки, а також матеріальні, економічні, політичні умови, відповідні органи та організації, що сприяють утворенню такої ситуації» [17, с. 15].

Варто зазначити, що введення в науковий обіг терміна «національна безпека» пов'язували з президентом США Т. Рузвельтом, який на початку XX ст. визначив її як сукупність умов, що надійно забезпечують національний суверенітет, захист стратегічних інтересів і повноцінний розвиток суспільства [17, с. 15].

Термін «безпека» – це загальне поняття якості буття, яке може застосовуватись для означення багатьох явищ. Воно віддзеркалює не тільки притаманні певному явищу специфічні ознаки безпеки, але і поглинає її загальні риси (фактори), що і дає змогу застосовувати його у багатьох галузях. Водночас категорія «безпека» не абсолютна, а відносна, її значення набуває сенсу тільки у сфері конкретної життєдіяльності людини чи суспільства. Безпека тісно пов'язана з усіма складниками соціуму, які є головними чинниками самозбереження, існування і розвитку природного середовища кожної людини зокрема і суспільства в цілому. Безпеку як узагальнене поняття треба розглядати в тріадному вимірі: людина – суспільство – держава [12, с. 142].

«Безпека» є міждисциплінарною категорією, синтетичним суспільствознавчим поняттям, що змушує дуже широко тлумачити цю категорію, хоча усталеного її визначення й досі не існує.

Проаналізувавши відповідну нормативно-правову базу, доходимо висновку про те, що вітчизняне законодавство не наводить визначення поняття «безпека України». Більше того, вітчизняний законодавець замість поняття «безпека України» використовує такі дефініції, як «державна безпека», «національна безпека», «громадська безпека», «воєнна безпека».

Так, згідно з положеннями Закону України «Про національну безпеку України» [15], який набув чинності 8 липня 2018 року:

– воєнна безпека – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від воєнних загроз (п. 2 ст. 1);

– громадська безпека і порядок – захищеність життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина, забезпечення яких є пріоритетним завданням діяльності сил безпеки, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та громадськості, які здійснюють узгоджені заходи щодо реалізації і захисту національних інтересів від впливу загроз (п. 3 ст. 1);

– державна безпека – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру (п. 4 ст. 1);

– національна безпека України – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз (п. 9 ст. 1).

Аналіз Концепції (основи державної політики) національної безпеки України (1997 р.), Закону України «Про основи національної безпеки України» (2003 р.) та інших законодавчих актів і наукових праць свідчить, що ключовим моментом під час визначення понять «безпека» і «національна безпека» вбачається запобігання загрозам (внутрішнім та зовнішнім), унеможливлення яких відповідає життєво важливим інтересам людини, суспільства, держави.

Поняття «національна безпека» інтегрує в собі низку аспектів безпеки і на їх основі дозволяє представити цілісну картину цієї складної і багатопланової теоретичної конструкції. Так, на думку М.О. Перепелиці, за структурою поняття «національна безпека» є системою, яка складається з таких підсистем:

- 1) політичної;
- 2) екологічної;
- 3) економічної (фінансової);
- 4) науково-технологічної;
- 5) демографічної;
- 6) інформаційної;
- 7) соціальної;
- 8) військової [13, с. 86].

Тобто адміністративно-правове регулювання у сфері безпеки України можна визначати як діяльність органів державної влади, яка спрямована на впорядкування, охорону та розвиток суспільних відносин, що виникають у сфері безпеки політичної, екологічної, науково-технологічної, економічної (фінансової), демографічної, інформаційної, соціальної та військової безпеки України.

Висновки та пропозиції. Викладене вище дозволяє зробити висновок про те, що чинне національне законодавство України у частині адміністративно-правового регулювання сфери безпеки України містить чимало прогалин, а тому потребує вдосконалення. Убачається за необхідне закріпити на законодавчому рівні визначення дефініції «адміністративно-правове регулювання у сфері безпеки України».

Так, пропонуємо визначити адміністративно-правове регулювання у сфері безпеки України можна визначати як діяльність органів державної влади, яка спрямована на впорядкування, охорону та розвиток суспільних відносин, що виникають у сфері безпеки політичної, екологічної, науково-технологічної, економічної (фінансової), демографічної, інформаційної, соціальної та військової безпеки України.

Також слід зауважити, що адміністративно-правове регулювання сфери безпеки України потребує подальшого наукового дослідження у напрямі пошуку шляхів удосконалення національного законодавства у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник для студ. юрид. спец. вищих навчальних закладів у 2-т. / В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, Ю.П. Битяк та ін.; Київ: Юрид. думка. Т. 1: загальна частина. 2004. 584 с.
2. Загуменник В.І., Мусієнко В.В., Проценко В.В. Адміністративне право України: основні категорії та поняття : навч. посібник / за заг. ред. О.Х. Юлдашева. Київ: Поліграфіст, 2010. 512 с.
3. Галіцина Н.В. Адміністративно-правові засади процедури створення та функціонування товариств з обмеженою відповідальністю в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2010. 20 с.
4. Адміністративне право України: навчальний посібник / В.В. Галуцько, В.І. Курило, С.О. Короєд та ін.; за ред. проф. В.В. Галуцька. Херсон: Гринь Д. С., 2015. 272 с.
5. Голяшкін О.В. Адміністративно-правове регулювання інноваційної діяльності в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2011. 20 с.
6. Городецька І. Сутність адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу. *Форум права*. 2016. № 1. С. 60-66.
7. Грицай І.О. Адміністративно-правове регулювання діяльності неурядових правозахисних організацій: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2012. 200 с.
8. Грунин О. Экономическая безопасность организации. Санкт-Петербург: Питер, 2002. 160 с.
9. Даценко О.М. Адміністративно-правове регулювання нафтогазового комплексу. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2015. № 5/1. С. 24-30.
10. Дія права: інтегративний аспект: монографія / відп. ред. Н.М. Оніщенко. Київ: Юридична думка, 2010. 360 с.
11. Миронець І.М. Адміністративно-правове регулювання будівельної діяльності в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2012. 24 с.
12. Нікітін Ю.В. Національна безпека України в сучасних умовах: ризики і фактори впливу. *Юридична наука*. 2015. № 2. С. 141-147.
13. Перепелиця М.О. Національна безпека держави у фінансовій сфері: поняття й загрози існуванню. *Науковий вісник Херсонського державного ун-ту*. 2016. № 2. Том 2. С. 86-89.
14. Примаков К. Поняття та ознаки адміністративно-правового регулювання у сфері масової інформації в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 11. С. 145-150.
15. Про національну безпеку України : Закон України 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.
16. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник. 4 -те вид. допов. і перероб. Київ: Алерта, 2013. 524 с.
17. Чернодід І.С. Економічна безпека як категорія економічної теорії. *Актуальні проблеми економіки*. 2003. № 11 (29). С. 13-20.